

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 355/2023-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti prípisu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 v časti jeho námietky nepretržitého osemhodinového spánku takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a** .
2. Žiadosti [REDAKOVANÉ] o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 25. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na nedotknuteľnosť osoby a súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy prípisom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 (ďalej len „napadnutý prípis“) v časti jeho námietky nepretržitého osemhodinového spánku. Navrhuje priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 50 000 eur a tiež ustanoviť mu právneho zástupcu pre konanie o tejto jeho ústavnej sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa 14. októbra 2022 obrátil na generálnu prokuratúru so „Žiadosťou o preskúmanie zákonnosti vybavenia podnetu“. Jeho podanie bolo podľa obsahu vyhodnotené ako podnet, ktorým sa namieta zákonnosť postupu dozorového prokurátora Krajskej prokuratúry v Nitre pri vybavení sťažovateľovho podnetu č. k. 3 Kn 1/21/4400-12. Sťažovateľ v označenej žiadosti namietal prieskum tematickej previerky z 21. septembra 2021,

a to vo vzťahu k podmienkam a stavu vnútorných a vonkajších priestorov v príslušnom ústave na výkon trestu odňatia slobody, tam poskytovanej zdravotnej starostlivosti, stravovania, zamestnávania, ako aj rešpektovaniu iných sociálnych práv odsúdených.

3. Generálna prokuratúra v napadnutom prípise odkázala na vybavenie predchádzajúcej žiadosti sťažovateľa jej prípisom č. k. IV/2 Gn 85/21/1000-14 z 15. novembra 2021 a na tam uvedené závery. Pokiaľ ide o predmet tejto ústavnej sťažnosti (sťažovateľ podal proti napadnutému prípisu viacerú ústavných sťažností, ktoré rozdelil podľa ním tvrdením pochybení v rôznych oblastiach výkonu jeho práv – pozri aj predchádzajúci odsek), teda nepretržitý osemhodinový spánok, generálna prokuratúra odkázala na časový harmonogram budíčkov a večierok v príslušnom ústave na výkon trestu odňatia slobody a na svoje závery uvedené v jej prechádzajúcom prípise sťažovateľovi z 15. novembra 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ pred ústavným súdom namietá, že vo výkone trestu odňatia slobody je jeho osemhodinový spánok často prerušovaný zamestnancami príslušného ústavu, prípadne inými odsúdenými, ktorí prichádzajú, resp. odchádzajú na pracovisko ručného šitia (práca na zmeny). Budíček je hlásený neadresne, teda „zakričaním“, a tým je rušený jeho nepretržitý spánok, ak je jeho individuálny budíček v daný deň stanovený na neskorší čas. Skutočnosť, že po takomto predčasnom zobudení ešte môže ostať oddychovať v posteli, nič nemení na situácii, že jeho nepretržitý osemhodinový spánok bol prerušený. Tým, že generálna prokuratúra opísaný stav nenapravila, porušila jeho základné právo na nedotknuteľnosť jeho súkromia a na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietaný neústavný zásah do základného práva na súkromie napadnutým prípisom z dôvodu, že generálna prokuratúra nezabezpečila nápravu sťažovateľom tvrdenej situácie vo vzťahu k jeho neprerušovanému spánku vo výkone trestu odňatia slobody.

6. Ústavný súd ešte pred preskúmaním samotnej ústavnej sťažnosti poukazuje na skutočnosť, že ústavná sťažnosť sťažovateľa proti prípisu generálnej prokuratúry zo 6. októbra 2021 bola uznesením č. k. I. ÚS 612/2022 z 10. novembra 2022 odmietnutá ako neprípustná (predčasne podaná), a to pre nevyčerpanie opravného prostriedku – opakovaného podnetu podľa § 36 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Sťažovateľ tento opakovaný podnet („žiadost“, pozri bod 2 tohto uznesenia) podal, teda jemu dostupný opravný prostriedok na účel podania tejto ústavnej sťažnosti využil, čím sa otvára priestor na meritórny prieskum jeho námietok.

7. Skôr než ústavný súd k takémuto meritórnemu prieskumu pristúpi, je potrebné stanoviť jeho rozsah (štandardy), a to predovšetkým s ohľadom na sťažovateľom namietané porušenie jeho práv.

8. Sťažovateľ vníma ním opísané prerušenia osemhodinového spánku vo výkone trestu odňatia slobody ako zásah do jeho základného práva na súkromný život.

9. K uvedenému je zo strany ústavného súdu potrebné upresniť, že právo na ochranu súkromného života vo výkone trestu odňatia slobody pokrýva predovšetkým zásahy do tohto súkromia vo forme sledovania a monitorovania odsúdených [rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Gorlov a ďalší proti Rusku z 2. 7. 2019, sťažnosti č. 27057/06, č. 56443/09 a č. 25147/14], obmedzovania kontaktu s „vonkajším svetom“ (rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Khoroshenko proti Rusku z 30. 6. 2015, sťažnosť č. 41418/04; I. ÚS 488/2019 k obmedzeniu sledovania televízie vo výkone trestu; IV. ÚS 462/2022 k povoleniu návštev), prítomnosti zamestnancov ústavu či iných osôb pri osobnom stretnutí s právnym zástupcom či iných zásahov to takéhoto kontaktu (rozsudok ESLP vo veci Altay proti Turecku č. 2 z 9. 4. 2019, sťažnosť č. 11236/09; rozhodnutie o neprijateľnosti vo veci Falzarano proti Taliansku z 15. 6. 2021, sťažnosť č. 73357/14), nemožnosti navštíviť sociálne zariadenia bez prítomnosti iných odsúdených (rozsudok ESLP vo veci Szafranski proti Poľsku z 15. 12. 2015, sťažnosť č. 17249/12) alebo disponovania pornografickým materiálom (rozsudok ESLP vo veci Chocholáč proti Slovensku zo 7. 7. 2022, sťažnosť č. 81292/17).

10. Podmienky na fyzický odpočinok a spánok spadajú v zásade do oblasti práva na ochranu pred neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním (čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 16 ods. 2 ústavy), resp. zásahmi do ľudskej dôstojnosti (čl. 19 ods. 1 ústavy). Pre teoretické východiská k uvedenému možno odkázať na bohatú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva; k podmienkam ubytovania v ústavoch na výkon trestu pozri rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Muršić proti Chorvátsku z 20. 10. 2016, sťažnosť č. 7334/13; k posúdeniu „ponižujúceho“ aspektu zaobchádzania pozri aj rozsudok ESLP vo veci Orchowski proti Poľsku z 22. 10. 2009, sťažnosť č. 17885/04, bod 122).

11. Z uvedeného vyplýva, že takéto zásahy, ak existujú, musia dosiahnuť istú minimálnu mieru závažnosti, aby označené práva (ochrana pred ponižujúcim zaobchádzaním, ochrana ľudskej dôstojnosti) vstúpili „do hry“.

12. Pokiaľ ide o minimálnu úroveň intenzity zásahu na to, aby ho bolo možné považovať za „ponižujúci“, je potrebné prihliadať na všetky relevantné okolnosti daného prípadu, medzi nimi na dĺžku trvania zaobchádzania, jeho fyzické a psychické dopady na dotknutú osobu, ako aj jej pohlavie, vek a zdravotný stav. Dôležité je tiež preveriť, či je účelom sporného zaobchádzania ponížiť dotknutú osobu a či, pokiaľ ide o jeho následok, došlo k nepriaznivému vplyvu na osobnosť dotknutého (rozsudok ESLP vo veci Nazarenko proti Ukrajine z 29. 4. 2003, sťažnosť č. 39483/98, bod 125).

13. Európsky súd pre ľudské práva už dospel k záveru o porušení práva sťažovateľov na ochranu pred ponižujúcim zaobchádzaním v situácii, keď odsúdení nemali individuálne pridelené lôžko na spanie, ale museli sa na ňom striedať (rozsudok ESLP vo veci Ananyev proti Rusku z 10. 1. 2012, sťažnosti č. 42525/07 a č. 60800/08), boli počas presunu mimo ústav zobudení každé dve hodiny, pričom po celý čas svietilo svetlo, čo malo za následok „veľké fyzické a psychologické bremeno“ (rozsudok ESLP vo veci Guliyev proti Rusku z 19. 6. 2008, sťažnosť č. 24650/02), alebo išlo o nedostatok lôžok kombinovaný s neustálym osvetlením, čo taktiež malo za následok „veľké fyzické a psychologické bremeno“ (rozsudok ESLP vo veci Yakovenko proti Ukrajine z 25. 10. 2007, sťažnosť č. 15825/06).

14. Ústavný súd, zohľadňujúc skutočnosť, že sťažovateľ je umiestnený vo výkone trestu odňatia slobody a že nie je kvalifikovane právne zastúpený, pristúpil k preskúmaniu sťažovateľom vznesených námietok s ohľadom na už uvedené štandardy ochrany pred ponižujúcim zaobchádzaním a ústavnú sťažnosť neodmietal pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi namietaným prípisom a sťažovateľom označenými právami na súkromie.

15. Generálna prokuratúra odkázala v napadnutom prípise na svoj skorší prípis sťažovateľovi z 15. novembra 2021 a na závery tematickej previerky z 21. septembra 2021, ktorá bola sťažovateľom (pôvodne a aj teraz, pozri bod 6 tohto uznesenia) napadnutá. Príslušný dozorový prokurátor nezistil závažné nedostatky, na základe ktorých by bolo potrebné prijať určité opatrenia. Odsúdení na oddiely sťažovateľa sa subjektívne vyjadrili aj k dodržiavaniu osemhodinového spánku, niektorí pozitívne, iní negatívne. Zo záznamu z tematickej previerky z 21. septembra 2021 vyplýva, že po preskúmaní kamerových záznamov sa tvrdenia sťažovateľa o zásahoch do jeho spánku (nad rámec námietok v tejto ústavnej sťažnosti aj úmyselné otváranie dverí, úmyselné búchanie dverami, úmyselné zapínanie osvetlenia) nepotvrdili.

16. Ústavný súd sa z napadnutého prípisu presvedčil, že sťažovateľovi bola na jeho tvrdenia poskytnutá primeraná odpoveď, a to odkazom na predchádzajúci list, v ktorom boli prešetrené jeho námietky na podmienky vo výkone trestu (v okolnostiach tejto veci k dodržiavaniu neprerušovaného osemhodinového spánku), a to priamo na mieste v príslušnom ústave na výkon trestu odňatia slobody, preskúmaním kamerových záznamov, ako aj rozhovormi s inými odsúdenými a aj samotným sťažovateľom. Tvrdenia sťažovateľa o rôznych formách prerušovania jeho spánku sa v zmysle už uvedeného nepotvrdili.

17. Ďalej je potrebné zdôrazniť, že sťažovateľ pred ústavným súdom nenamietal systematickosť údajného zaobchádzania, ale v rámci svojej argumentácie poukázal iba na konkrétne samostatné incidenty, ktoré navyše neboli potvrdené. Tiež v ústavnej sťažnosti ani len nenamietal účelovosť ním tvrdeného konania, teda úmysel orgánov štátu škodiť jeho osobe, pričom jeho tvrdenia o úmyselnom otváraní dverí a o búchaní dverami sa po prieskume príslušnými orgánmi prokuratúry taktiež nepotvrdili.

18. Ústavný súd v neposlednom rade konštatuje, že sťažovateľ vôbec nepoukázal na akékoľvek prípadné negatívne dopady ním tvrdeného konania, resp. zaobchádzania na jeho fyzické či psychické zdravie (spôsobenie „veľkého fyzického a psychologického bremena“). V tomto smere vôbec netvrdil, že by mu nebolo umožnené odpočívať na lôžku aj mimo času nočného pokoja, čím by mohol prípadné ním utrpené bremeno kompenzovať.

19. Z námietok sťažovateľa pred ústavným súdom skôr vyplýva, že jeho úmyslom je vo väčšej miere snaha polemizovať s príslušnými orgánmi o nastavení systému odpočinku (či by mohli on a aj iní spoluodsúdení byť v takej alebo inej situácii zobudení a či je príslušný zákon dodržiavaný v plnej miere), nie ochrana jeho subjektívneho práva cez negatívne dôsledky, ktoré reálne pociťuje.

20. Z uvedeného vyplýva, že mimo namietaného neúplného či nedôsledného dodržiavania zákona v časti o nepretržitom osemhodinovom spánku (§ 21 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), ktoré navyše nebolo ani po tematickej kontrole potvrdené, neposkytol ústavnému súdu žiadnu

ústavnoprávne relevantnú argumentáciu, ktorá by sa mohla premietnuť do záveru o porušení jeho základných práv podľa ústavy.

21. Už uvedené neznamena, že ústavný súd berie námietky sťažovateľa na ľahkú váhu. Práve naopak, ústavný súd je pripravený zasiahnuť na ochranu sťažovateľov, ktorí reálne znášajú dôsledky zásahov do svojich ústavou zaručených práv, avšak namietané zásahy do nich musia byť primeraným spôsobom podložené a zároveň musia dosahovať relevantnú intenzitu.

22. Vzhľadom na uvedené ústavný súd túto ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti (bod 1 výroku tohto uznesenia).

IV.

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu

23. Sťažovateľ požiadal ústavný súd o ustanovenie právneho zástupcu pre konanie o tejto jeho ústavnej sťažnosti.

24. Navrhovateľovi, ktorý požiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, možno ustanoviť právneho zástupcu za kumulatívneho splnenia dvoch podmienok, a to (1) ak to odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa a (2) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (§ 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

25. Odhliadnuc od prípadného splnenia prvej podmienky, ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že v tomto prípade už na prvý pohľad nie je splnená druhá podmienka na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, keďže na základe už uvedeného ide u sťažovateľa o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

26. Ústavný súd preto žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu pre toto konanie nevyhovel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

27. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľa už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu